

Question d'École NLS 2026

Het aan het weten veronderstelde subject in de controle

Argument door Patricia Bosquin-Caroz

“Onze kunst van het aan het weten veronderstelde subject verzet zich tegen het hedendaagse meesterdiscours, juist omdat dit discours steeds meer [...] gebaseerd is op het weten dat als absolute semblant wordt opgeworpen”.

JACQUES-ALAIN MILLER, « Notre sujet supposé savoir »

In de analytische ervaring onderscheiden zich verschillende aan het weten veronderstelde subjecten. Jacques-Alain Miller heeft hiervan een ontwerp geschetst in het kader van studiedagen rond het thema “Notre sujet supposé savoir”. Hij onderscheidde daarbij drie verschijningsvormen:

De eerste is die van het subject “dat ons komt opzoeken en waarvan we verwachten dat het ons zijn beweegredenen meedeelt”. De tweede is de analyticus zelf, die geacht wordt de betekenis van “ik weet niet wat ik zeg” te kunnen interpreteren en tot stand te brengen. Ten slotte is de derde verschijningsvorm van het aan het weten veronderstelde subject het gevolg van de vorige: het impliceert het ontstaan van het geloof van het subject in een ongekend, leesbaar, ontcijferbaar en interpreteerbaar weten. Hij introduceert “de positie van het onbewuste als kracht van becijfering [1]”. Het is het onbewuste dat interpreteert en dat wordt overgedragen op de analyticus, dat de analysant in de analyse aan het werk zet. De analyticus ondersteunt de overdracht in de wetenschap dat hij niet het subject is dat verondersteld wordt te weten. Volgens de aanwijzingen van Freud is het raadzaam om alle verworven weten opzij te zetten, namelijk wat hij heeft opgestoken van zijn ervaring met andere gevallen.

Maar wat gebeurt er met het aan het weten veronderstelde subject aan het einde van het analytische parcours? “In principe [zegt Lacan] weet de psychoanalyticus wat er met hem gebeurt. Hij valt, zonder enige twijfel [2].” Hij wordt het residu, de rest, het afval van de analytische operatie. De val van het aan het weten veronderstelde subject voltrekt zich gelijktijdig met de reductie van de analyticus tot object *a*. Hij weet ook dat hij uiteindelijk “wordt ingehaald door het ontzijn [*désêtre*] dat het aan het weten veronderstelde subject ondergaat [...] [en dat hij], in de vorm van het object kleine *a*, belichaamt wat het subject wordt [3]”.

Als in een analyse het aan het weten veronderstelde subject zich installeert in het perspectief van zijn val, dan is dat waarschijnlijk anders in de controle-ervaring. De vraag rijst meteen: waar kunnen we dit aan het weten veronderstelde subject situeren? Wordt het geïncarneerd in de figuur van de controlerende analyticus, in die van de controlant, of zelfs in het geval dat aan controle wordt onderworpen? Zijn de drie verschijningsvormen van het

aan het weten veronderstelde subject in de analytische ervaring als zodanig overdraagbaar naar de controle? Ze zijn in meerdere opzichten vergelijkbaar.

Om te beginnen richt men zich tot een controleur die verondersteld wordt te weten hoe te controleren. Vervolgens kan de controle, hoewel deze eerder inschikkelijk dan remmend is, leiden tot de vaststelling “ik weet niet wat ik zeg of doe”. Ten slotte wordt de controlant ertoe gebracht vrijuit te spreken, in dit geval over een casus uit zijn praktijk, aangezien zijn eigen casus een zaak van de eigen analyse is.

Maar let wel, de controleur bevindt zich niet op de plaats van het object oorzaak van verlangen, zoals het matheem van het analytische discours aangeeft. Hij zou eerder, zoals Lacan het formuleerde, op de plaats staan van de “secundaire subjectiviteit [4]”. De controlant zou dus worden uitgenodigd om de controleur te vervoegen op deze plaats van “secundaire subjectiviteit”, wat J.-A. Miller ertoe brengt te zeggen dat de controle “hersubjectieveert [5]”. Wat wil dat zeggen? Het spreekt voor zich dat de situatie van de partners anders is dan in de analytische relatie en meer een intersubjectieve relatie benadert. Hebben discussie, conversatie en waarom ook niet “geprovoceerde elaboratie[6]” betrekking op deze vorm van uitwisseling?

Lacan gaf de voorkeur aan de term “super-auditie[7]” boven “controle” of “supervisie”. Betekent dit dan dat de controleur moet horen wat de controlant ontgaat of wat hij miskent? Controle zou dan kunnen worden opgevat als een “controle van de betekenaar [8]”.

En het weten, van welke orde is dat? Verondersteld betekent niet uiteengezet. Ook al leert de debutant soms hoe hij een casus moet construeren of zelfs uitschrijven, toch zal hij snel beseffen dat een constructie niet onveranderlijk is, noch een keurslijf waarin een sprekend subject wordt opgesloten. Dient het zich in de meeste gevallen niet aan als een weten dat moet worden gedeconstrueerd? Verschijnt de winst aan weten niet buiten het weten van de protagonisten om, als een verrassingseffect dat opduikt in een goed spreken?

Hoe verhouden de verschillende functies van de controle zich vandaag tot elkaar, van het verhelderen of bespreken van een casus tot de rectificatie van de positie van de practicus? We zullen deze functies in verband brengen met het thema van het aan het weten veronderstelde subject en ze dit jaar benaderen vanuit het perspectief van de controleur. Het zal een gelegenheid zijn om de praktijk van controle in de NLS te actualiseren.

Afspraak op *Question d'École* op 17 januari aanstaande!

[1] Cf. Miller J.-A., « Notre sujet supposé savoir », *La Lettre mensuelle* de l'ECF, n° 254, janvier 2007, p. 3-6.

[2] Lacan J., *Le Séminaire*, livre XV, *L'Acte psychanalytique*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil & Le Champ Freudien, 2024, p. 109.

[3] *Ibid.*, p. 112.

[4] Lacan J., « Fonction et champ de la parole et du langage en psychanalyse », *Écrits*, Paris, Seuil, 1966, p. 253.

[5] Miller J.-A., « La confiance des contrôleurs. Le débat. La matinée », *La Cause freudienne*, n°52, p. 142-143.

[6] Cf. Miller J.-A., « Cinq variations sur l'élaboration provoquée », *La Lettre mensuelle* de l'ECF, n°61, juillet 1987, p. 5-11.

[7] Lacan J., « Conférences et entretiens », Scilicet, n°6/7, Paris, Seuil, 1976, p. 42.

[8] La Sagna P., cité par Caroz G., « Le contrôle resubjective », *L'HebdoBlog* n°287, 4 décembre 2022.